

4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.

5. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 54.

Яковишева Валерія Валеріївна,
*студентка 2-го курсу факультету адвокатури та
антикорупційної діяльності Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *д.ю.н., професор, професор кафедри аграрного,
земельного та екологічного права Гавриш Н. С.*

ПРАКТИКА ЄСПЛ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Доцільно було б почати з того, що рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) все частіше почали відносити до джерел права. Не виключенням виступає власне земельне право.

Так, згідно статті 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України виступають частиною внутрішнього законодавства.

Хотілося б звернутися до думки Коваленко Т. О., який вказує на те, що згідно статті 46 Конвенції про захист прав та основоположних свобод (ратифікована Україною 17.07.1997 року), положення Конвенції та власне практики ЄСПЛ виступають обов'язковими для держав-членів Конвенції, в тому числі і для України. Варто було б звернутися до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 року, де вказано те, що в процесі здійснення правосуддя, суди на території України повинні застосовувати положення Конвенції про захист прав та основоположних та рішення ЄСПЛ (конкретно не вказується які саме рішення, а тому, можна припустити, що ними можуть бути не тільки рішення проти України, але й рішення проти інших держав) [1, с. 84].

Аналізуючи практику національних судів, можна прийти до висновку про те, що останнім часом в процесі здійснення судочинства, положення Конвенції та рішення ЄСПЛ починають широко використовуватися в тому числі і в справах, що стосуються земельних спорів

та захисту земельних прав в цілому. Звертаючись до Аналізу застосування судами практики положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та рішень Європейського суду з прав людини при здійсненні цивільного судочинства, за період 2013 року в рішеннях суду, які стосуються земельних спорів, положення Конвенції та рішення ЄСПЛ застосовувалися 34 рази [2].

Взагалі, на основі аналізу практики ЄСПЛ (рішення у справах проти України) в сфері земельних правовідносин, можна класифікувати дані рішення на певні види, а саме:

1. Рішення ЄСПЛ, у яких порушені право мирного володіння майном (в даному випадку земельною ділянкою, яка належить особам на праві власності), що передбачене в статті 1 Першого протоколу до Конвенції;

2. Рішення ЄСПЛ, що стосуються рішень державних органів, які були ухвалені за межами їх повноважень, визначених чинним законодавством;

3. Рішення ЄСПЛ, що стосуються порушення права особи на доступ до правосуддя з метою захисту земельних прав;

4. Рішення ЄСПЛ, що стосуються справедливого балансу між приватними інтересами осіб, яким належить земельна ділянка та суспільним інтересам в цілому [1, с. 85].

Варто було б згадати Анцупову Т. О., яка стверджує про те, що під час дослідження рішень ЄСПЛ як джерела земельного права можна виділяти ряд певних проблем. В першу чергу це пов'язано з тим, що будь які систематизовані рішення ЄСПЛ в сфері земельних правовідносин. При цьому, будь який нормативно-правовий акт, в якому була б закріплена дефініція «практика ЄСПЛ» відсутня, а земельне законодавство при цьому не встановлює, які рішення ЄСПЛ можуть застосовуватися під час вирішення справ, що стосуються земельних правовідносин: усі, чи тільки ті, якими було вирішені земельно-правові спори [3].

Шевчук С. стверджує про те, що ЄСПЛ під час розгляду справ, зокрема тих що стосуються земельних правовідносин досліджує поняття права та його зміст. При цьому, розуміння судом права не зводиться виключно до положень закону, саме тому, в процесі діяльності ЄСПЛ може з'являтися прецедентна практика, яка була б спрямована на захист права власності, та яка б сприяла формуванню національної судової практики у цій сфері [4, с. 112]. Щодо рішень ЄСПЛ, то суд

в процесі своєї діяльності ухвалив декілька рішень проти України, якими було вирішено ряд земельних спорів. Проте, дане рішення в першу чергу стосувалося майнових спорів, оскільки, саме такі спори вирішувалися в національних судах. При цьому, зазвичай, підставою констатації порушень Україною своїх зобов'язань виступає не земельно-правовий спір, а найтипівіші проблеми, через які громадяни України звертаються до ЄСПЛ. Варто було б згадати рішення ЄСПЛ «Остапенко проти України», де суд констатував порушення нашою державою статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) та статті 1 Першого протоколу до Конвенції (право власності). Хотілося б також згадати рішення ЄСПЛ у справі «Пономаренко проти України». Суть даної справи полягала у тому, що дії міської влади були спрямовані на створення перешкод у користування його власним будинком, оскільки, в результаті побудови багатоповерхівки, підхід та під'їзд до його будинку було заблоковано, а тому, особа звернулася до органів влади з метою отримання дозволу проїзду через земельну ділянку сусіда, в чому йому було відмовлено. Він звернувся до суду, проте, там йому було відмовлено у відкритті провадження. ЄСПЛ вказав на те, що дії національних органів являються порушенням права особи, передбаченого статтею 6 Конвенції, тобто, права особи на справедливий суд.

Саме тому, влучно зазначає Максуров А. А., який стверджує, що справи, що виникають із земельних правовідносин, які передані на розгляд ЄСПЛ зазвичай стосуються порушення Україною права на справедливий суд та права власності тощо [5, с. 21].

Отже, можна дійти до висновку про те, що рішення ЄСПЛ не являються у повній мірі джерелом земельного права, оскільки, більшість рішень прийнятих судом у даній сфері в першу чергу стосуються цивільних та адміністративних правовідносин, проте, практику ЄСПЛ в сфері земельних спорів все ж потрібно враховувати національними судами при вирішенні схожих правових спорів тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коваленко Т. Практика Європейського суду з прав людини як джерело земельного права України. Аграрне, земельне та екологічне право. *Юридична Україна*. 2016. № 11-12. С. 82-88.
2. Аналіз застосування судами практики положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та рішень Європейського суду з прав

людини при здійсненні цивільного судочинства за 2013 рік. URL: https://rd.ua/storage/lessons/57/129Практика%20ССПЛ_земельні%20спори.pdf

3. Анцупова Т. О. Колізії у законодавстві України щодо виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. *Європейські студії і право: електронне наукове видання*. 2010. С. 56-60 № 2. URL: http://jmce.ukma.edu.ua/sites/default/files/issue_2_UESA%20Journal_Nov_10.pdf#page=56

4. Основи конституційної юриспруденції : Навч. посіб. / Станіслав Шевчук. Харків : Консум, 2012. 175 с.

5. Максуров, А. А. Захист права власності в Європейському Суді з прав людини. Київ: Наукова думка, 2008. С. 18-24.

Яценко Надія Іванівна, Даниш Аліна Віталіївна

*студентки 2-го курсу факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри аграрного, земельного
та екологічного права Караханян К. М.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Початок 2022 року став для України своєрідною точкою неповернення. Це стосується того, що функціонування всієї системи державного механізму зазнало вимушених змін внаслідок повномасштабного вторгнення військових сил російської федерації на територію нашої країни. Такі зміни не оминули й регулювання земельних відносин.

Відтак, варто сказати про те, що чинне законодавство, котре регулює земельні правовідносини за час дії правового режиму воєнного стану, зазнало змін неодноразово [1].

Варто зазначити про те, що у квітні цього року набув чинності законодавчий акт, яким було внесено такі особливості щодо правового регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану [2]. Ним було запроваджено автоматичне поновлення на 1 рік дії низки договорів, строк дії яких закінчився після введення по всій території України правового режиму воєнного стану, котрі стосуються земельної сфери, це наприклад договори:

- 1) оренди земельних ділянок;
- 2) суборенди земельних ділянок;